

FIGYELŐ

Szépirodalom

FERDINANDY GYÖRGY:

A bolondok királya

„A múlt mindig ott van, ahol én vagyok” – írja Ferdinandy György *A bolondok királyában*, melynek így határozza meg műfaját: tényregény. Az alig százötven oldalas könyvben édesapját idézi meg feljegyzésekből, levelekből, rokoni elbeszélésekből, megőrzött fényképekről (néhányat közöl is a kötet hátulján) – s legfőképpen emlékekből.

Azoknak, akik olvasták Ferdinandy korábbi munkáit, ismerős az apa figurája, hiszen szerepel már az író első magyarországi könyvének, az 1988-ban megjelent *Szerencsésésem történetének* elbeszéléseiben, és a későbbiekben is sokszor. Mert miből is épülnek a hiteles írói világok? Többnyire saját sorsból, átélt eseményekből – a szépirodalom szereplőit a szerző legtöbbször a mindennapokból lépcsőzteti a könyvespolcok magasába. Ferdinandyknak a család, a történelem, a kontinensek és kultúrák közötti hányódás akkora tényhalmazt kínál, hogy nem kell mást ten-

nie, mint – egyik kötetcímére utalva – nézni az életét. És megírni. Irodalmat csinálni a sokszor egyáltalán nem hétköznapi hétköznapokból.

Ferdinandy szikár, pontos mondatokban vázolja a történeteket, azok érintkezési pontjait. Az aparegény persze az apáról szól, de találobb úgy fogalmazni: az írónak az apjához fűződő viszonyáról. A gyermeki édenkert emlékfoszlányokból, hangokból, illatokból rekonstruálódik, ám korán megtörténi a kiűzetés: a szülők elválnak. Az orvos apát – aki a háborúban hamis kórmeghatározással zsidókat ment, s akit a nyilasok félholtra vernek – fiatalon tolokocsi-ba kényszeríti betegsége. Utolsó három évtizedét elfekvő kórházakban, menhelyeken tölti, majd egy felvillanó lehetőséget megragadva, elviselhetőbb létezésért, jobb gondoskodást remélve, ép elmével bolondok közé, zárt osztályra kéri magát.

Az apahiányos gyerekkor után (akkoriban sokan szenvedtek ettől) egymásra talál a kamasz és a fizikailag egyre tehetetlenebb apa. A történelem azonban az ő kapcsolatukba is

beleszól. A fiú ötvenhatban itt hagyja az országot (vele apját), s különben építi az életét. Közben mardossa a lelkiismeret: „Furcsa, kettős életet éltem. Diplomám volt, autóm, feleségem. De hajnalban, a kimerültség felszívódása után, nyitott szemmel feküdtem az ágyon. Láttam apám ablakában a tűzfalat.”

Az apa nem tesz szemrehányást. Ám a zárt osztályon az a legfojtogatóbb, amikor a látogatókkal beszívárog a kinti világ. („Talán jobb lenne, ha betiltanák. Ha nem is lennének látogatónapok.” Másutt meg, mintegy az ápoltak gondolatait megidézve: „Mert mit levél, és mit ígéret! Jelen lenni az egyetlen feladat.”) De élni kell. „Várni és remélni” lehet még így is, emberül. Az apa sakkozni tanítja a bolondokat, s felolvas nekik, miközben már csak nyelvével tudja lapozni az oldalakat.

A bolondok királyába Ferdinandy korábbi elbeszéléseiből is beemel vendégszövegeket. A múlt mindig ott van, ahol én, írja, miközben itthon vagy éppen Franciaországban, Floridában, esetleg apja gyerekkorának színhelyén, Hidasnémetiben racosgatja az idő megőrzött mozaikdarabkáit, s közben döbbenetesen pontos részleteket fest a történelmi háttérből, legyen az az ötvenes évek vagy a kárpótlás ideje.

Miként az életműnek, ennek a könyvnek a kulcsszava is az *idegen*. Már az első oldalon feltűnik, amikor az író átveszi az ápolótól apja hagy-

tékát: orvosi táska, sztetoszkóp, főtök, a ceruzarajz, amelyet az egyik ápolat készített a Dokiról, s egy köteg levél, amit ő küldött apjának külföldről. „Soha nem láttam ilyen idegennek az írásomat.” Az idegenségérzet szülei válásakor megelőlegeződik: „Hiába lett két házam, ha egyszer mind a kettő idegen.” De már az apa is idegen volt a Sashegy kertjüket művelő őslakosai között, inkább a kőművesekkel meg a házmesterekkel beszélgetett, s idegen volt persze a bolondok között.

Így csúsznak egymásba idősíkok, életek. Ha esik az eső, Floridában és Hidasnémetiben is „kövér vízcseppek gyöngyöznek az ablakon”. Mit lehet tenni? „Várni és remélni.” És megbocsátani önmagunknak. Ez a könyv a lelkiismeret regénye. A mi lelkiismeretünké is.

JENEI GYULA

(*Orpheusz Kiadó, Budapest, 2007, 160 oldal, 2000 Ft*)

CHRISTOPH HEIN:

Honfoglalás

Az 1944-es születésű Christoph Hein többek által eddigi legnagyobb szabású alkotásának tartott *Honfoglalás* 2004-ben jelent meg Németországban. A mű az egykori NDK helyzetéről nyújt összefoglaló